

Accountantsverslag

Gemeente Sluis

Boekjaar 2022

Aan de Gemeenteraad van de
Gemeente Sluis
Postbus 35
4530 AA Sluis

Goes, 9 juni 2023

Geachte leden van de Gemeenteraad,

In overeenstemming met de opdracht tot de controle van de jaarrekening 2022 van gemeente Sluis, zoals overeengekomen in onze opdrachtbevestiging, bieden wij u hierbij het accountantsverslag aan.

Het accountantsverslag bevat bevindingen en conclusies die naar aanleiding van onze werkzaamheden naar voren zijn gekomen. De bevindingen in dit verslag zijn besproken met de portefeuillehouder financiën en een afvaardiging van de ambtelijke organisatie.

Wij zijn voornemens u te machtigen om onze goedkeurende controleverklaring op te nemen in uw jaarrekening 2022.

Wij vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en zijn graag bereid de inhoud van deze rapportage nader toe te lichten.

Met vriendelijke groet,
Baker Tilly (Netherlands) N.V.

Was getekend
drs. A.R.M. Peelen RA
Partner

Inhoudsopgave

Bestuurlijke samenvatting

Belangrijkste bevindingen

Financiële positie

Bevindingen interne beheersing

Overige onderwerpen

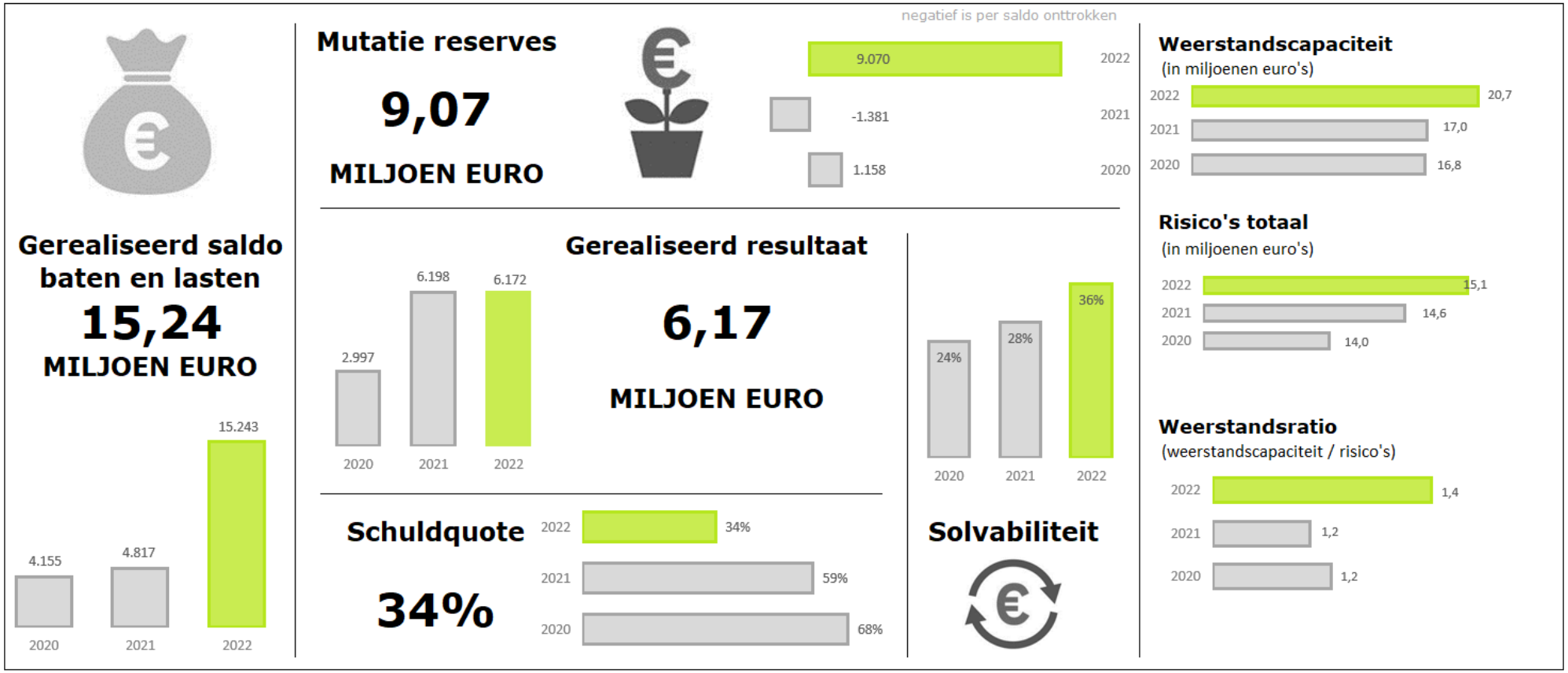
Bijlagen

Bestuurlijke samenvatting

Bestuurlijke samenvatting

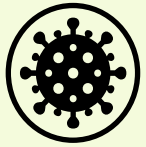
Financiële kengetallen en signaleringwaarden

Bestuurlijke samenvatting

	Wij zijn voornemens u te machtigen om onze goedkeurende controleverklaring op te nemen in uw jaarrekening 2022.
	Het jaarverslag is cf. NV COS 720 verenigbaar met de jaarrekening en voldoet aan de laatste actuele voorschriften.
	Het Besluit Begroting en Verantwoording is in alle opzichten nageleefd in 2022.
	We hebben bij de jaarrekeningcontrole, net als in voorgaande twee accountantscontroles, een groot aantal controleverschillen (fouten en onzekerheden) onderkend. De totale waarde van de gecorrigeerde controleverschillen overschrijdt onze materialiteit. Dit betekent dat de administratieve organisatie en de interne beheersing van de gemeente Sluis een materiële afwijking niet heeft kunnen voorkomen. Wel constateren we dat het aantal controleverschillen in absolute zin lager is dan voorgaand jaar. We adviseren, net als voorgaande jaren, de gemeente om het financieel afsluitingsproces te verbeteren en ervoor te zorgen dat controleverschillen voorkomen worden. Daarnaast constateren we dat het relatief veel tijd kost om de juiste informatie vanuit de organisatie te verkrijgen hetgeen ervoor zorgt dat de accountantscontrole meer tijd kost dan gepland.
	Wij hebben vastgesteld dat de bezoldiging over 2022 in overeenstemming is met de Wet normering topinkomens (WNT) en dat de jaarrekening 2022 van de gemeente Sluis voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.
	Wij hebben geen ongecorrigeerde controleverschillen (fouten en/of onzekerheden) in de verantwoorde informatie in de SiSa-bijlage geconstateerd.

Bestuurlijke samenvatting

	Het boekjaar 2022 sluit met een financieel resultaat van € 6,2 miljoen (voordelig). De totale vermogenspositie van de gemeente Sluis bedraagt € 50,4 miljoen (2021: € 35,2 miljoen) met een solvabiliteitsratio van 36% (2021: 28%). De vermogenspositie is dan ook solide te noemen. Het college concludeert in de paragraaf weerstandvermogen en risicobeheersing dat de weerstandscapaciteit met € 20,7 miljoen toereikend is.
	Gevolgen oorlog Oekraïne: Inflatie en energiecrisis heeft voor 2022 een belangrijke invloed op uw gemeente. Zo merkt u dat de lasten in het boekjaar 2022 zijn gestegen hetgeen ook effect heeft op de begroting voor 2023 en verder. Daarnaast heeft de gemeente Sluis ook uitvoering gegeven aan de compensatie van de hoge energiekosten voor bepaalde groepen inwoners van de gemeente. De gemeente heeft in 2022 € 1,4 miljoen uitgegeven aan deze regeling. De kosten voor deze regeling worden vergoed door de Rijksoverheid. Verder heeft de gemeente extra kosten gemaakt ten aanzien van de opvang van Oekraïne. De gemeente heeft vanuit de Rijksoverheid een bijdrage ontvangen voor de noodopvang van vluchtelingen uit Oekraïne.
	1 januari 2023 is het boekjaar gestart waarop de gemeente voor het eerst dient te rapporteren in het kader van de Rechtmatigheidsverantwoording. Wij constateren dat de gemeente Sluis voldoende voorbereidingen heeft getroffen. Het komende jaar zullen nog nadere afspraken worden gemaakt ten aanzien van de onderlinge samenwerking, nadat definitief bekend is wie welke rol en verantwoordelijkheid heeft.
	Covid-19 heeft ook voor de jaarrekeningcontrole 2022 nog invloed gehad. Zo werd er in het begin van het boekjaar nog veel op afstand gewerkt en op financieel gebied zijn er nog specifieke transacties (o.a. Tozo-regeling) verantwoord hetgeen aanvullende werkzaamheden met zich heeft meegebracht.

Opdracht Scope en uitkomsten

Opdracht, scope en uitkomsten

Reikwijdte van de controle
De jaarstukken van uw gemeente bestaan uit:
- Het jaarverslag (programmaverantwoording + paragrafen).
- De jaarrekening.
- Bijlagen.

Met de opdrachtbevestiging van d.d. 20 september 2022 heeft u ons opdracht gegeven tot het controleren van de jaarrekening 2022. De reikwijdte van onze controle staat omschreven in deze opdrachtbevestiging. Er is gedurende het verloop van de controle geen sprake geweest van een beperking in de reikwijdte van onze controle.

Overzicht toleranties
De materialiteit bij de uitvoering van onze controle is € 983.000. Deze materialiteit sluit aan op het door de gemeenteraad vastgestelde controleprotocol.

	Grondslag	Bedrag
Goedkeuringstolerantie fouten	1% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 983.000
Goedkeuringstolerantie onzekerheden	3% lasten inclusief toevoegingen reserves	€ 2.949.000
Rapporteringstolerantie	5% van de goedkeuringstolerantie	€ 49.150

Kernpunten en significante risico's in de controle
Wij hebben voldoende en geschikte controle-informatie verkregen, onder andere met betrekking tot de volgende kernpunten van de controle:
- Waardering van de grondexploitaties.
- Rechtmatigheid van lasten in het kader van de Europese aanbestedingsregelgeving.
- De verantwoording in het kader van de Wet Normering Topinkomens (WNT).
- De prestatielevering ten aanzien van de inkopen.
- De getrouwheid en rechtmatigheid van de lasten Sociaal Domein.
- De automatiseringsomgeving binnen de gemeente.
- Het risico dat het management van de gemeente de procesafspraken kan doorbreken, hetgeen een standaard risico is vanuit onze beroepsregels. Als wij kijken naar de jaarrekening van de gemeente ziet dit eventuele risico niet toe op een specifiek onderdeel van de jaarrekening.

Uitkomsten
Bij de jaarrekening 2022 van de gemeente Sluis zijn wij voornemens een goedkeurende controleverklaring voor zowel getrouwheid als rechtmatigheid.

Opdracht, scope en uitkomsten

Frauderisico's en continuïteit
Onze controleverklaring over boekjaar 2022 bevat voor het eerst een verplichte paragraaf over onze werkzaamheden met betrekking tot fraude en een met betrekking tot continuïteit. Dit op basis van de gewijzigde beroepsregels voor accountants (NV COS 700). Hieronder wordt uiteengezet hoe de accountant bij de controleaanpak inspeelt op risico's ten aanzien van fraude en continuïteit en worden de uitgevoerde werkzaamheden toegelicht. De mate van detail en de omvang van de rapportage over fraude en continuïteit in de controleverklaring hangen onder meer af van de onderkende risico's, de omvang en aard van de organisatie alsmede de bevindingen naar aanleiding van de werkzaamheden.

Frauderisico's
Bij de controle van de gemeente Sluis hebben wij twee frauderisico's onderkend namelijk:

1. *Het risico dat het management van de gemeente de procesafspraken kan doorbreken, hetgeen een standaard risico is vanuit onze beroepsregels. Als wij kijken naar de jaarrekening van de gemeente ziet dit risico niet specifiek toe op een onderdeel van de jaarrekening.*
2. *Onterechte betalingen, danwel betalingen aan niet-rechthebbende waardoor de lasten Wmo, Participatiewet en inkopen ten onrechte zijn verantwoord, doordat bankrekeningnummers in de batchbetaling niet juist zijn.*

Uit onze controlewerkzaamheden om dit frauderisico te adresseren hebben wij geen controlebevindingen.

Continuïteit
Als onderdeel van de vereisten voor de nieuwe controleverklaring hebben wij ook de continuïteitsveronderstelling getoetst. Wij hebben vastgesteld dat de gemeente Sluis een sluitende meerjarenbegroting heeft. Daarnaast geven de financiële kengetallen inclusief het weerstandsrisico geen reden tot twijfel of de gemeente haar activiteiten in continuïteit kan voortzetten.

Managementschattingen
Schattingen op basis waarvan sommige jaarrekeningposten worden bepaald, zijn gebaseerd op inzichten van het management. Wij hebben de belangrijkste gehanteerde factoren en veronderstellingen beoordeeld op basis waarvan de afzonderlijke oordelen en schattingen zijn gevormd. Wij hebben vastgesteld dat dit aanvaardbaar is in het kader van de jaarrekening als geheel.

Belangrijkste bevindingen

Waardering van de grondexploitaties

Voor de jaarrekening 2021 was de oorlog in de Oekraïne een zogenoemde ‘gebeurtenis na balansdatum’. In de jaarrekening over boekjaar 2022 moet voor het eerst rekening gehouden worden met de effecten hiervan. Zowel de directe als indirecte gevolgen (stijgende energieprijzen en inflatie) kunnen grote gevolgen hebben.

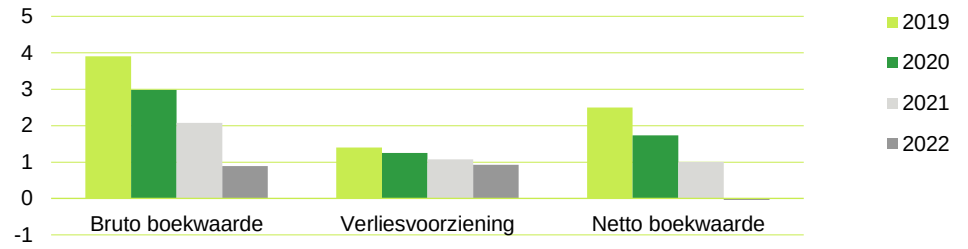
De waardering van de grondexploitaties is gebaseerd op diverse schattingen en aannames. De schattingsonzekerheid is door alle externe ontwikkelingen in 2022 fors toegenomen. Aangezien de grondexploitaties van de gemeente Sluis al in een relatief ver stadium zijn gevorderd zijn de effecten in materiële zin echter beperkt op de grondexploitatie van de gemeente Sluis. Hierdoor vormt de grondexploitatie geen significant risico in onze controleaanpak.

In algemene zin omvat de complexiteit in de projectontwikkeling de volgende risico’s:
- De vraag naar (betaalbare) woningen is fors hoger dan het aanbod.
- Stijgende energie- en grondstofprijzen.
- Krapte op de arbeidsmarkt.
- Stikstofproblematiek.
- Verduurzamingsopgave.
- Stijgende rente.
- Macro-economische factoren zijn minder stabiel.

De hogere onzekerheid en volatiliteit in de gehanteerde aannames kan doorwerken in het verwachte eindresultaat en de waardering van uw grondexploitaties.

Wij hebben het proces rondom de totstandkoming van de waardering in opzet en bestaan getoetst en aanvullend gegevensgerichte werkzaamheden uitgevoerd. Wij achten de waardering en de toelichting op de schattingsonzekerheden aanvaardbaar en vinden de veronderstellingen redelijk.

Ontwikkeling grondexploitaties (x € 1 miljoen)

Ten opzichte van 31 december 2021 is de boekwaarde van de post grondexploitatie afgenomen met € 1,0 miljoen. De afname van de boekwaarde per 31 december 2022 is als volgt samen te vatten:

(x € 1.000)	2022	2021
Boekwaarde per 1 januari	1.004	1.733
Investeringen	121	74
Grondverkopen	(1.712)	(1.159)
Tussentijdse winstneming	401	205
Mutatie verliesvoorziening	(144)	151
Boekwaarde per 31 december	**(42)**	**1.004**

Waardering van de grondexploitaties

Gehanteerde parameters
De waardering van uw grondexploitaties is voor een groot deel afhankelijk van de gemaakte schattingen. Om inzicht te krijgen in de financiële risico's stelt de gemeente exploitatieoverzichten op waarin schattingen zijn opgenomen. Aan deze schattingen liggen diverse parameters en uitgangspunten ten grondslag. Wij hebben de door de gemeente Sluis gehanteerde uitgangspunten en parameters getoetst.
De belangrijkste uitkomsten hiervan kunnen als volgt worden samengevat:

Parameter	2022	2021
Kostenstijging	●	●
Opbrengstenstijging	●	●
Rekenrente	●	●
Disconteringsvoet	n.v.t.	n.v.t.
Programmering	●	●
Verkoopprijzen	●	●
10-jaarstermijn	n.v.t.	n.v.t.

Legenda status:
● = evenwichtig
● = optimistisch
● = voorzichtig
● = controleverschil

Kostenstijging
De gehanteerde parameter voor de kostenstijging is 4% voor 2023, 3% voor 2024 en 2025 en 2% voor de jaren daarna (2021: 0 – 5%) en ligt in lijn met de landelijke prijsindexcijfers. Op basis hiervan achten wij deze parameter evenwichtig. Gezien de prijsontwikkelingen in de markt is het van belang de ontwikkelingen hierin goed te monitoren.

Verkoopprijzen
De verkoopprijzen voor zowel woningen als bedrijven zijn niet significant gewijzigd. Gedurende 2022 hebben verkopen voor bedrijven plaatsgevonden, waarbij de ingerekende prijs is gerealiseerd.

Opbrengstenstijging
Het college rekent met onderstaande opbrengstenstijgingen voor de volgende categorieën:

Jaar	Bedrijven
2023	0%
2024	0%
2025 en verder	0%

Op basis van de momenteel beschikbare informatie achten wij deze parameter evenwichtig. Gezien de ontwikkelingen in de markt achten wij het van belang dit goed te blijven volgen.

Rekenrente
Het college rekent binnen de huidige grondexploitaties met een toekomstige rekenrente van 2% (2021: 1,12%). De rekenrente is gebaseerd op de huidige leningenportefeuille van de gemeente Sluis. Deze grondslag is in overeenstemming met de notitie grondexploitatie en de bepaling in de notitie rente van de commissie BBV. Wij achten deze parameter evenwichtig.

Programmering
De programmering van de grondexploitaties wordt actief gemonitord door de gemeente Sluis. De ingerekende programmering ligt in lijn met vorig jaar en is onder andere gebaseerd op externe onderzoeken. In het boekjaar 2019 heeft de STEC groep in opdracht van de provincie Zeeland de behoefte naar bedrijventerreinen opnieuw geactualiseerd. Wij concluderen dat het aanbod van de gemeente Sluis past binnen de behoefte zoals opgenomen in de STEC-rapportage.

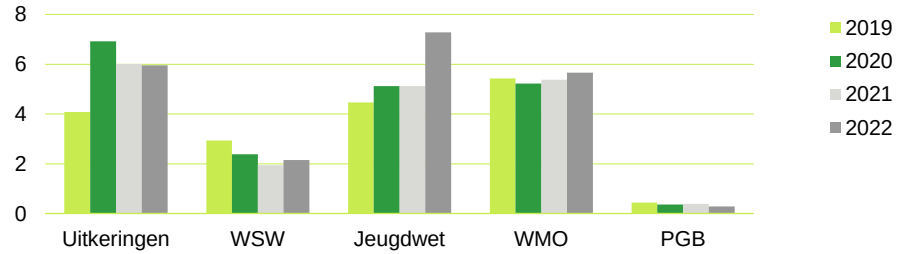
Sociaal domein

Algemeen
De gemeente Sluis voert diverse regelingen uit in het sociaal domein waarbij taken veelal zijn ondergebracht bij derde partijen. Hieronder hebben wij een overzicht opgenomen van de belangrijkste onderdelen en door wie deze werkzaamheden uitgevoerd worden:

Onderdeel	Uitvoerder	Wijze van uitbesteding	Bepaling last boekjaar
Uitkeringen (Participatiewet)	Zelfstandig	n.v.t.	Werkelijke lasten
Werkdeel (WSW)	Dethon	Delegatie	Werkelijke lasten op basis van de jaarrekening
Jeugdwet	GGD Zeeland	Delegatie	Afrekening op basis van de laatst vastgestelde begroting in het boekjaar
Wmo	Zelfstandig	n.v.t.	Werkelijke lasten
PGB's	Sociale verzekeringsbank	Mandatering	Afrekening op basis van werkelijke lasten

In de jaarrekening zijn diverse posten en geldstromen inzake het sociale domein verantwoord. De totale omvang van de uitgaven en de ontwikkeling vanaf 2019 kan als volgt worden weergegeven:

Grafiek ontwikkeling lasten sociaal domein (x € 1 miljoen)

Uitkeringen (Participatiewet)
De uitkeringslasten 2022 liggen iets lager dan in het boekjaar 2021. Ten opzichte van 2019 zijn de lasten in de jaren daarna aanzienlijk hoger. Dit wordt voor het overgrote deel verklaard door Tozo-verstrekkingen in 2020 en 2021 en voor 2022 door de energietoeslag en leefgeld voor vluchtelingen uit Oekraïne.

Energietoeslag
In 2022 is de nieuwe regeling Energietoeslag ingevoerd. Met deze regeling is geld beschikbaar gesteld als tegemoetkoming voor de hoge energielasten. De gemeente heeft in 2022 € 1.405.000 besteed aan deze regeling. Vanuit het Rijk heeft de gemeente een extra bijdrage ontvangen voor de Energietoeslag als onderdeel van de algemene uitkering, dit bedrag is als bate in de jaarrekening verwerkt. Wij hebben aanvullende werkzaamheden verricht als gevolg van deze nieuwe regeling en vastgesteld dat de bestede middelen correct zijn verwerkt.

Oekraïne
In 2022 heeft de gemeente te maken gehad met de opvang van Oekraïners waarvoor de Rijksoverheid een regeling ingesteld heeft. Met deze regeling is geld beschikbaar gesteld als tegemoetkoming voor de kosten die de gemeente maak. De gemeente heeft in 2022 € 1.328.000 besteed aan deze regeling. Vanuit het Rijk heeft de gemeente een bijdrage ontvangen welke berekend wordt op basis van het aantal beschikbare bedden per dag vermenigvuldigd met een door de overheid vastgesteld normbedrag. Dit normbedrag is een vast bedrag wat de gemeente ontvangt ook als de werkelijke kosten uiteindelijk lager zijn. Op basis van deze regeling heeft de gemeente recht op een bedrag van € 3.536.000 waarop de gemeente eind 2022 nog geen voorschot heeft ontvangen. Uit onze controle komt naar voren dat de gemeente een bedrag van € 1.328.000 als vordering heeft opgenomen op de balans. De opgenomen vordering is daarmee € 2.208.000 te laag verantwoord. Dit controleverschil is gecorrigeerd in de jaarrekening 2022.

Sociaal domein

Jeugdwet
De gemeente is in de basis verantwoordelijk voor de inrichting en afspraken rondom de jeugdzorg. Bij veel gemeenten is zichtbaar dat intensief wordt gewerkt aan de beheersing van de zorg en de hiermee samenhangende controles op getrouwheid en rechtmatigheid.

Voor de jeugdzorg van uw gemeente loopt deze controle en verantwoording via de Inkooporganisatie Jeugdhulp Zeeland (hierna: Inkooporganisatie). Hierbij is het bestuur van de Inkooporganisatie door het gehanteerde delegatiemodel zelfstandig verantwoordelijk voor het toezicht op de onderliggende zorgaanbieders.
De inhoudelijke controle op de zorg is daarmee bij de Inkooporganisatie komen te liggen. Deze controle maakt dan ook geen direct onderdeel uit van de jaarrekeningcontrole van de gemeente Sluis.

Sinds boekjaar 2020 is sprake van een nieuwe bekostigingssystematiek, waarbij de bijdrage in het boekjaar wordt vastgesteld op basis van de laatst vastgestelde begroting in het boekjaar. Voorheen werd op basis van de werkelijke lasten uit de jaarrekening van de Inkooporganisatie afgerekend. Door deze wijziging is de gemeente Sluis voor haar eigen jaarrekening niet meer afhankelijk van de jaarrekening van de GGD Zeeland. Eventuele meevallers of tegenvallers ten aanzien van de lasten jeugdzorg bij de GGD Zeeland in het boekjaar 2022 worden in 2023 via de bijdrage verrekend. Vanuit de gemeente Sluis bezien, controleren wij slechts dat de bijdrage aan de Inkooporganisatie conform de afspraken hieromtrent is verwerkt. De totale bijdrage in boekjaar 2022 was € 7,3 miljoen waarvan € 0,9 miljoen toeziet op de verrekening vanuit 2021.

Daarnaast controleren we of de reserves van de GGD Zeeland in materiële zin toereikend zijn om eventuele tekorten in het boekjaar 2022 op te vangen.
Een eventueel negatief eigen vermogen bij de GGD Zeeland zou namelijk kunnen leiden tot een bijstortingsverplichting vanuit de Zeeuwse gemeenten. Op basis van de beschikbare informatie blijkt geen materiële bijstortingsverplichting voor boekjaar 2022. Wij kunnen ons daarom verenigen met de inschatting van het management om hieromtrent geen voorziening op te nemen in boekjaar 2022.

Wmo
De gemeente heeft van de meeste zorgaanbieders productieverantwoordingen ontvangen, welke voorzien zijn van een goedkeurende controleverklaring op basis van het algemeen controleprotocol financiële productieverantwoording Wmo en Jeugdwet.

Per saldo is voor een verantwoord bedrag ad € 315.000 geen (gecontroleerde) productieverantwoording ontvangen. Aangezien wij op een andere wijze geen zekerheid hebben kunnen verkrijgen over de rechtmatigheid van deze lasten, hebben wij dit bedrag als onzekerheid gerapporteerd.

Verder constateren we, zoals reeds opgenomen in onze boardletter, dat er sprake is van formele rechtmatigheidsfouten ten aanzien van verstrekte beschikkingen Wmo/Jeugdzorg. Het gaat hierbij, conform eerdere jaren, met name om het tijdig afgeven van beschikkingen.

PGB's
De Sociale Verzekeringsbank (hierna: SVB) heeft over 2022 wederom geen goedkeurende verklaring bij de verantwoording PGB-stromen Jeugdwet en Wmo ontvangen. Hierdoor is vanuit de SVB geen 100% zekerheid over de nauwkeurigheid en rechtmatigheid van de persoonsgebonden budgetten. De impact van de geconstateerde fouten/onzekerheden vanuit de SVB bedragen op basis van de zogenaamde projectiebrief voor gemeente Sluis € 0,3 miljoen.

Daarnaast blijft het de verantwoordelijkheid van de gemeente zelf om de prestatielevering ten aanzien van de PGB-bestedingen vast te stellen. Derhalve heeft de gemeente Sluis aanvullend onderzocht of de kosten nauwkeurig en rechtmatig verantwoord zijn. Op basis hiervan hebben wij deze niet als onzekerheid gerapporteerd.

Overige bevindingen

Deelneming GBE Aqua
In 2021 is besloten door de aandeelhouders van PZEM om het drinkwaterbedrijf Evides te verhangen naar de nieuw opgerichte vennootschap GBE Aqua. De gemeente Sluis heeft een belang in GBE Aqua van ongeveer 3,25%.

De overname is gefinancierd door middel van het aangaan van externe financiering. Tussen de aandeelhouders is afgesproken dat ontvangen dividenden van PZEM gebruikt zullen worden om extra kapitaal te storten in de deelneming GBE Aqua die daarmee de mogelijkheid krijgt om de langlopende financiering af te lossen.

Door de gemeente Sluis is in 2022 van PZEM een dividend ontvangen van € 3,0 miljoen. Vervolgens is een kapitaalstorting van € 2,65 miljoen gedaan in de deelneming GBE Aqua. De gemeente heeft deze twee transacties op een juiste wijze verwerkt in de jaarrekening.

Gewenningsbijdrage overdracht weg Zeedijk Nieuwvliet
De gemeente Sluis heeft in 2022 de weg op de Zeedijk Nieuwvliet overgenomen van het waterschap Scheldestromen. Daarbij heeft de gemeente van het waterschap Scheldestromen een gewenningsbijdrage ontvangen van € 136.386. De gewenningsbijdrage wordt betaald om de gemeente tegemoet te komen in het jaarlijkse tekort in het beheer en om risico's af te dekken. De gemeente heeft deze bijdrage toegevoegd aan de voorzieningen. Omdat deze bijdrage bedoeld is voor het jaarlijkse beheer van de weg (klein onderhoud) is het op basis van het BBV niet mogelijk deze toe te voegen aan de voorzieningen maar moet deze als bate worden verantwoord. De gemeente heeft dit gecorrigeerd in haar jaarrekening 2022.

Voorziening spaarverlof
Met ingang van boekjaar 2022 moeten gemeenten een voorziening vormen voor spaarverlof. De reden is dat door de introductie van het spaarverlof de jaarlijkse lasten voor dit onderdeel niet gelijk zijn. De gemeente heeft de voorziening berekend en opgenomen in de jaarrekening 2022. Wij hebben geconstateerd dat bij deze berekening geen rekening is gehouden met het verschuldigde IKB over dit spaarverlof. Als gevolg hiervan is de voorziening spaarverlof initieel € 63.000 te laag verantwoord. De gemeente heeft dit gecorrigeerd in haar jaarrekening 2022.

Bommenregeling 2022
Op grond van de herziene Rijksbijdrageregeling 'Bommenregeling' van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) is het mogelijk om een bijdrage van 68% in de werkelijk gemaakte kosten voor de opsporing en ruiming van onontplofte oorlogsresten uit de Tweede Wereldoorlog te ontvangen. De gemeente Sluis heeft in de raad van 23 maart 2023 besloten om een aanvraag te doen over het jaar 2022 van € 665.133. De aanvraag is zowel bestemd voor de gemeente zelf als voor externe partijen. Een bedrag van € 115.461 ziet toe op kosten die door de gemeente zijn gemaakt in het jaar 2022. De gemeente heeft dit gecorrigeerd in haar jaarrekening 2022.

Terugbetalingsverplichting Tozo
De gemeente heeft een terugbetalingsverplichting aan het Rijk voor Tozo verstrekkingen die zij terugontvangen heeft van ondernemers. Uit onze controlewerkzaamheden is naar voren gekomen dat de gemeente de terugbetalingsverplichting niet geactualiseerd heeft. Als gevolg hiervan was de terugbetalingsverplichting inzake de Tozo te hoog verantwoord voor een bedrag van € 133.000. De gemeente heeft deze post niet gecorrigeerd in de jaarrekening 2022.

Bijdrage recreatief Zandfonds
De gemeenten Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Sluis, Vlissingen en Veere hebben op 24 maart 2022 een convenant getekend ter participering in het Zeeuws Recreatief Zandfonds. De vijf Zeeuwse gemeenten hebben dit convenant getekend om de stranden vaker te suppleren voor recreatief gebruik ter voorkoming van de afkalving van stranden. Door het aangaan van het convenant is de intentie tussen de gemeente afgesproken, maar heeft dit tot op heden nog niet geleid tot een uitvoeringsovereenkomst danwel daadwerkelijke verplichting. De gemeente Sluis heeft aan de gemeente Veere een bijdrage verstrekt (en verwerkt als lasten ter hoogte van € 0,2 miljoen). Aangezien er nog geen verplichting is en en nog geen kosten zijn gemaakt kan deze nog niet als last verwerkt worden. De gemeente heeft dit gecorrigeerd in haar jaarrekening 2022.

Overige bevindingen

Volledigheid schulden
Wij voeren controlewerkzaamheden uit op de ingekomen facturen en uitgaande betalingen in de eerste maanden van 2023. Uit onze controlewerkzaamheden is naar voren gekomen dat in 2023 facturen zijn ontvangen, die betrekking hadden op het boekjaar 2022 echter niet verantwoord zijn in de financiële administratie 2022. Als gevolg hiervan zijn per saldo de schulden te laag verantwoord voor een bedrag van € 136.000 en het de kosten te laag verantwoord voor een bedrag van € 74.000. Wij adviseren de gemeente procedures te implementeren die ervoor zorgen dat de schulden volledig verantwoord worden. De gemeente heeft dit controleverschil niet gecorrigeerd in de jaarrekening.

Berekening voorziening sociaal domein
De gemeente maakt jaarlijks een berekening voor de voorziening sociaal domein op basis van vastgestelde uitgangspunten. Wij hebben gecontroleerd of deze berekening in lijn is met de door de gemeente gehanteerde uitgangspunten. We concluderen dat de gemeente in het boekjaar 2022 een voorziening heeft gevormd voor openstaande saldo's ten aanzien van de krediethypotheek. In overeenstemming met de uitgangspunten van gemeente zou hiervoor geen voorziening getroffen moeten worden omdat voor deze openstaande saldo's een hypothecaire zekerheid aanwezig is waardoor een voorziening niet nodig is. Als gevolg hiervan is de voorziening sociaal domein te hoog verantwoord voor een bedrag van € 90.000. De gemeente heeft dit controleverschil niet gecorrigeerd in de jaarrekening.

Balansclassificaties
Gedurende de jaarrekeningcontrole merkten wij een aantal classificatieverschillen op. Dit zijn controleverschillen die niet leiden tot een resultaatimpact, maar wel leiden tot verschillen in afzonderlijke balansposities. Een voorbeeld hiervan is het ten onrechte opnemen van vorderingen onder de schulden, waardoor vorderingen en schulden te laag verantwoord worden in de jaarrekening. De gemeente heeft de classificatieverschillen gecorrigeerd in de jaarrekening 2022. Wij adviseren de gemeente om hier alert op te zijn voor de toekomst.

Rechtmatigheid

Begrotingsrechtmatigheid
Naast de controle op de rechtmatige totstandkoming van de baten, lasten en balansmutaties in de jaarrekening 2022, hebben wij de begrotingsrechtmatigheid gecontroleerd.

Het systeem van budgetbeheer en -bewaking moet waarborgen dat de baten en lasten binnen de begroting blijven en dat belangrijke wijzigingen of dreigende overschrijdingen tijdig worden gemeld aan de gemeenteraad, zodat deze tijdig (binnen het begrotingsjaar) een besluit kan nemen. Een systeem met onvoldoende waarborgen voor tijdige melding aan de gemeenteraad van budgetoverschrijdingen heeft het risico in zich dat inbreuk wordt gemaakt op het budgetrecht van de raad. Het begrotingscriterium is verder verfijnd en uitgewerkt in de Kadernota 2018 en addendum Kadernota rechtmatigheid 2021 en 2022 van de Commissie BBV.

In de toelichting op de staat van baten en lasten is door het college een analyse van de overschrijdingen opgenomen. De overschrijdingen zijn toereikend toegelicht en passen binnen het bestaande beleid of worden gecompenseerd door hogere baten binnen het programma. Het college stelt uw gemeenteraad voor genoemde overschrijdingen te autoriseren in het kader van de vaststelling van de jaarrekening 2022. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Wij constateren de volgende overschrijdingen op lastenniveau ten opzichte van de gewijzigde begroting.

Programma	Lasten werkelijk	Overschrijdingen t.o.v. begroting (na wijziging)	Telt overschrijding mee voor het oordeel?	Toelichting
Sociaal Domein	€ 33,5 miljoen	€ 1,8 miljoen	Nee	Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid en die niet eerder voorziening konden worden.
Algemene Dekkingsmiddelen	€ 0,7 miljoen	€ 0,3 miljoen	Nee	Budgetoverschrijdingen die passen binnen het bestaande beleid en die niet eerder voorziening konden worden.

Rechtmatigheid

Europese aanbestedingsrichtlijnen
In het kader van de rechtmatigheid van de jaarrekening 2022 is een controle uitgevoerd op de naleving van de (Europese) aanbestedingsrichtlijnen. Uit onze controle op de rechtmatigheid van de inkopen blijken een aantal controlebevindingen met een totale omvang van € 420.000.

Gezien de geconstateerde rechtmatigheidsbevindingen vragen wij het college de naleving van de EU-aanbestedingsregels aan te scherpen.

Financiering
In 2022 heeft uw gemeente een nieuwe langlopende leningen afgesloten. Wij hebben geen bevindingen geconstateerd ten aanzien van de financiële rechtmatigheid.

Ten aanzien van de naleving van de renterisiconorm, de kasgeldlimiet en het schatkistbankieren merken wij op dat de gemeente Sluis zich aan de wettelijke normen heeft gehouden, zoals ook toereikend is toegelicht in de paragraaf financiering respectievelijk de jaarrekening.

Kredieten
Wij zijn nagegaan of de investeringen tot stand zijn gekomen binnen de grenzen van de door de gemeenteraad geautoriseerde kredieten. Wij constateren dat er voor een totaalbedrag van € 331.000 aan overschrijdingen op investeringsniveau aanwezig zijn ten opzichte van de gevoteerde kredieten. De gemeente heeft aangegeven dat deze overschrijdingen alsnog geautoriseerd zullen worden door de raad voor behandeling van de jaarrekening. Vooruitlopend hierop zijn wij hiervan reeds uitgegaan bij het vormen van ons oordeel over de (begrotings)rechtmatigheid.

Mutaties in de reserves
Uit onze controle inzake de mutaties in de reserves zijn geen bevindingen voortgekomen groter dan de rapporteringstolerantie.

Jaarverslag

Jaarverslag
In het jaarverslag worden de beleidsuitgangspunten en beleidsevaluaties zichtbaar. De paragrafen maken deel uit van het jaarverslag en vallen dus niet onder de controle van de jaarrekening. Primair object van de accountantscontrole (op grond van Artikel 213 van de Gemeentewet) is de jaarrekening, waaronder het overzicht van baten en lasten met toelichting en de balans met toelichting, zoals in de jaarstukken 2022 is opgenomen.

Voor de accountantscontrole onderzoeken wij het jaarverslag om vast te stellen of het jaarverslag verenigbaar is met de jaarrekening en geen materiële afwijkingen bevat en of het jaarverslag alle informatie bevat die op grond van de Gemeentewet en de Nederlandse Standaard 720 is vereist. Deze werkzaamheden hebben niet dezelfde diepgang als onze controlewerkzaamheden bij de jaarrekening.

Wij hebben geen strijdigheden geconstateerd tussen de in het jaarverslag opgenomen informatie en het beeld van de jaarrekening en geen materiele afwijkingen gesignaleerd.

Verbonden partijen
Tijdens onze controle besteden wij specifieke aandacht aan de transacties met verbonden partijen van gemeente Sluis. In het kader van onze controle hebben wij vastgesteld dat:
- De (significante transacties met) verbonden partijen toereikend zijn toegelicht in de jaarrekening en paragraaf verbonden partijen.
- Geen sprake is van indicaties voor ongeautoriseerde significante transacties met verbonden partijen, welke indicaties geven voor fraude.
- Geen sprake is van indicaties dat de van toepassing zijnde wet- en regelgeving niet is nageleefd.

Hieronder zijn onze conclusies en aanbevelingen inzake het jaarverslag opgenomen:

Element jaarverslag	Onze waarneming
Vereisten BBV	Uw jaarverslag bevat de vereiste informatie op basis van artikel 24 lid 2, artikel 25 en 26 BBV.
Verenigbaar	Uw jaarverslag is verenigbaar met de jaarrekening.
Overeenstemming	Wij hebben vastgesteld dat de informatie in het jaarverslag overeenstemt met de resultaten van de door ons uitgevoerde controlewerkzaamheden.
Paragrafen	Alle verplichte paragrafen zijn opgenomen en zijn kwalitatief van voldoende niveau.
Informatiewaarde	De toelichtingen zijn goed leesbaar en geven een adequate analyse tussen het uitgevoerde beleid en de financiële gevolgen.
Incidentele baten en lasten	De toelichting op de incidentele baten en lasten voldoet aan de daaraan te stellen eisen.
Fraude	In het jaarverslag wordt nog niet ingegaan op de uitgevoerde frauderisicoanalyse. Wij adviseren dit wel te doen.

SiSa-bijlage en WNT

SiSa-bijlage
Wij hebben de in de SiSa-bijlage van de jaarrekening genoemde specifieke uitkeringen gecontroleerd met inachtneming van de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022. De hierbij geconstateerde fouten en onzekerheden dienen op grond van het Bado in het verslag van bevindingen te worden opgenomen indien de navolgende rapporteringstolerantie per specifieke uitkering wordt overschreden:

- € 12.500 indien de omvangbasis kleiner dan of gelijk aan € 125.000 is;
- 10% indien de omvangbasis groter dan € 125.000 en kleiner dan of gelijk aan € 1.000.000 is;
- € 125.000 indien de omvangbasis groter dan € 1.000.000 is.

Op grond van ons onderzoek hebben wij bij de specifieke uitkeringen geen fouten en/of onzekerheden geconstateerd die de voor SiSa geldende rapporteringstolerantie overschrijden.

De SiSa-bijlage dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken voor 15 juli aanstaande elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd. Door middel van een voorgeschreven tabel dienen wij te rapporteren over onze bevindingen ten aanzien van de in de jaarrekening opgenomen SiSa-bijlage.

In bijlage A bij dit rapport zijn deze bevindingen in de voorgeschreven tabel opgenomen. U kunt deze tabel hanteren ten behoeve van verzending naar het CBS.

WNT verantwoording
Sinds enkele jaren geldt de Wet normering topinkomens (WNT). Op basis van deze wet zijn de bezoldiging van topfunctionarissen in de publieke en semipublieke sector en de uitkeringen wegens beëindiging dienstverband aan topfunctionarissen wettelijk gemaximeerd. Voor gemeenten geldt dat de gemeentesecretaris en de griffier als topfunctionaris worden aangemerkt. Gedurende 2022 hebben er geen wijzigingen plaatsgevonden ten aanzien van de topfunctionarissen.

Voor topfunctionarissen geldt naast de maximering van de bezoldiging en eventuele uitkering wegens beëindiging van het dienstverband een publicatieverplichting in de jaarrekening. Deze publicatieverplichting geldt eveneens voor bezoldiging van niet-topfunctionarissen met een dienstbetrekking, indien hun bezoldiging het algemene bezoldigingsmaximum (naar rato van de omvang van het dienstverband) overschrijdt.

Wij hebben vastgesteld dat de bezoldigingen over 2022 niet strijdig zijn met de WNT en dat de jaarrekening voldoet aan de publicatieverplichtingen van de WNT.

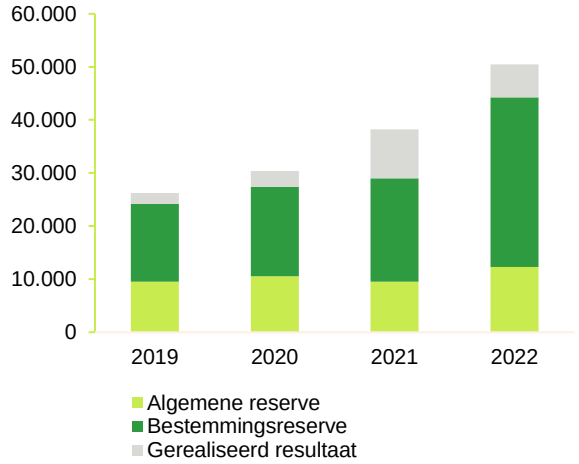
Wij willen benadrukken dat de naleving van de anticumulatiebepaling (het nagaan of topfunctionarissen van uw gemeente betrokken zijn bij andere organisatie c.q. nevenactiviteiten hebben welke onder de WNT vallen) overigens geen onderdeel uitmaakt van de controle van de accountant. De WNT-toezichthouders kunnen hier wel zelfstandig onderzoek naar doen en zo nodig handhavend optreden.

Financiële positie

Financiële positie

Verloop van het eigen vermogen van uw gemeente
Het eigen vermogen, inclusief het gerealiseerde resultaat, bedraagt per 31 december 2022 volgens de jaarrekening € 50,4 miljoen en heeft zich de afgelopen jaren als volgt ontwikkeld:

Grafiek ontwikkeling eigen vermogen (x € 1.000)

Van de totale reserves is € 12,2 miljoen opgenomen als algemene reserve. Het saldo van deze reserve is ten opzichte van voorgaand jaar gestegen met € 2,8 miljoen.

Per saldo is gedurende 2022 € 9,1 miljoen toegevoegd aan de reserves. Deze toevoeging (ten laste van het resultaat) vormt samen met het totaalsaldo van baten en lasten (€ 15,2 miljoen voordelig) het gerealiseerde resultaat van € 6,2 miljoen.

Analyse van het resultaat
Het resultaat voor mutaties in de reserves laat een positief saldo zien. Het gerealiseerde totaal saldo van baten en lasten bedraagt afgerond € 6,2 miljoen positief. In de begroting 2022 en de begroting na wijziging was rekening gehouden met een positief resultaat van respectievelijk € 2,7 miljoen en € 0,8 miljoen.

In de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening wordt vanaf pagina 143 in hoofdlijnen een verklaring gegeven voor de afwijkingen ten opzichte van de begroting na wijziging. Als onderdeel van de toelichting op het overzicht van baten en lasten in de jaarrekening 2022 wordt aangegeven welke baten en lasten als incidenteel zijn aan te merken. Voor een nader gedetailleerd inzicht van de afwijkingen en de verklarende toelichting hierop verwijzen wij u naar de toelichtingen per programma, zoals opgenomen in de toelichting op het overzicht van baten en lasten in uw jaarrekening.

De afwijking tussen de begroting na wijziging en de realisatie wordt met name veroorzaakt door:

- Voordeel als gevolg van tussentijdse winstnemingen grondexploitatie (€ 0,5 miljoen)
- Voordeel opvang ontheemden uit Oekraïne (€ 2,4 miljoen) als gevolg van hoge vergoedingen vanuit het Rijk.
- Voordeel als gevolg van verkoop gebouwen (€ 0,6 miljoen)
- Voordeel als gevolg van hogere toeristenbelasting (€ 0,6 miljoen)

Financiële positie

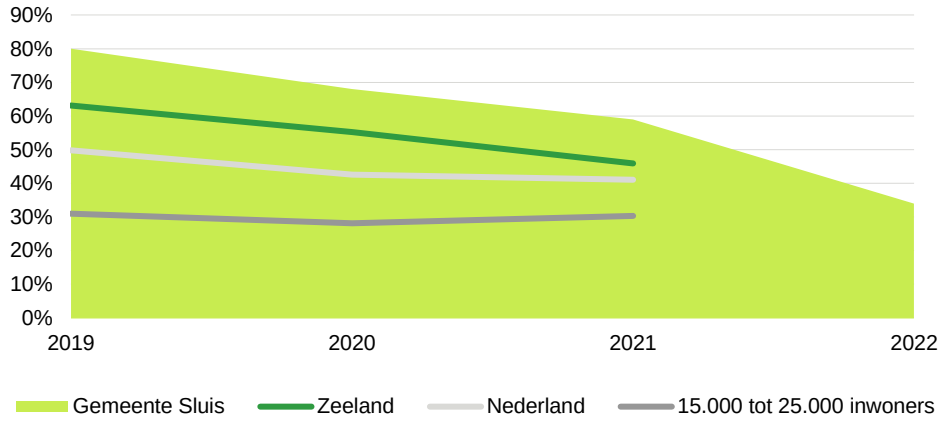
Weerstandsvermogen en financiële kengetallen
De analyse van het weerstandsvermogen en de financiële kengetallen is een onderdeel van het jaarverslag en de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing. Vanuit onze controlerende rol dienen wij vast te stellen of het jaarverslag (en dus deze paragraaf) niet strijdig is met de jaarrekening en geen materiële onjuistheden bevat. De kengetallen moeten altijd in relatie tot elkaar worden bezien. Uit de combinatie van de kengetallen kan een beeld worden gemaakt van de financiële positie van de gemeente. Daarbij kan ook inzichtelijk worden gemaakt wat de oorzaak is van een sterke of zwakke financiële positie.
De financiële kengetallen geven, met de inherente beperkingen hierbij, inzicht in (de ontwikkeling van) uw financiële positie, mede in relatie tot de landelijke benchmark.

Hieronder hebben wij de ontwikkelingen in uw kengetallen en een relatie naar de landelijke ontwikkelingen weergegeven. We hebben alleen de landelijke kengetallen voor 2021 opgenomen, omdat er nog geen definitieve landelijke cijfers voor 2022 beschikbaar zijn.

Kengetallen (afgerond naar hele percentages)	Gemeente		Zeeland
	2022	2021	2021
Netto schuldquote	34	59	56
Netto schuldquote gecorrigeerd	34	59	46
Solvabiliteit	36	28	30
Grondexploitaties	0	1	5
Belastingcapaciteit	94	101	101
Structurele exploitatieruimte	6	5	4

Schuldpositie
De schuldpositie van uw gemeente geeft een beeld van de mate waarin uw gemeente afhankelijk is van externe middelen bij het realiseren van haar doelstellingen.
Ook geeft het inzicht in welk deel van de inkomsten van de gemeente gebruikt moet worden om de rente en aflossing van de schulden te kunnen betalen.
De gecorrigeerde netto schuldquote is aangepast voor leningen die de gemeente ‘doorleent’ aan derden (zoals woningbouwverenigingen).

Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw schuldpositie gedurende de afgelopen vier jaar weergegeven.

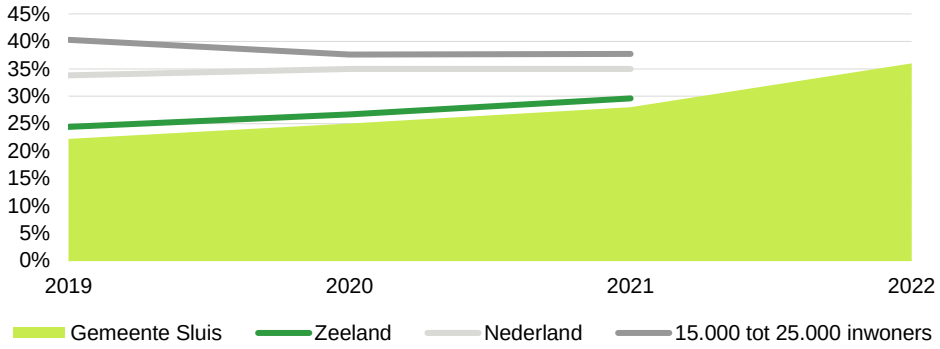

De netto schuldquote bedraagt 34% en is daarmee gedaald ten opzichte van voorgaand boekjaar (2021: 59%). Deze ratio geeft aan in hoeverre de schulden hoger zijn dan de jaarlijkse inkomsten. Een ratio die kleiner is dan 100% duidt op hogere baten dan schulden in een boekjaar.

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten adviseert om 130% als maximum norm te hanteren en daarboven de schuld af te bouwen (bron: VNG, Handleiding houdbaarheidstest gemeentefinanciën). Uw gemeente voldoet ultimo 2022 aan die norm.

Financiële positie

Solvabiliteit
De solvabiliteit van uw gemeente geeft een beeld van de mate waarin uw gemeente op lange termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. Hieronder hebben wij de ontwikkeling van uw solvabiliteit gedurende de laatste 4 jaar weergegeven.

De solvabiliteit stijgt van 28% in 2021 naar 36% in 2022. De VNG hanteert een signaalwaarde als de solvabiliteit onder de 20% komt. We merken op dat de solvabiliteit in de afgelopen jaren is verbeterd en boven de signaalwaarde ligt.

Grondexploitatie
Het kengetal grondexploitatie geeft weer hoe de waarde van de in exploitatie genomen gronden zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten.

Belastingcapaciteit
De lastendruk in de gemeente Sluis ten opzichte van het landelijk gemiddelde bedraagt 94%.

Structurele exploitatieruimte
Op basis van het kengetal “structurele exploitatieruimte” blijkt dat er structurele begrotingsruimte is om tekorten of extra lasten binnen de huidige begroting op te vangen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing
In de paragraaf "Weerstandsvermogen en risicobeheersing" in het jaarverslag is een toelichting opgenomen op de weerstandscapaciteit van de gemeente. Op basis van de inventarisatie van de geïdentificeerde risico’s, waarbij rekening wordt gehouden met kans op voordoen en financiële impact, wordt berekend welk bedrag benodigd is ter dekking van de geïdentificeerde risico's.

Hieronder is het verloop over de afgelopen 3 jaar weergegeven inclusief een kwalificatie van de weerstandsratio. De weerstandscapaciteit is voornamelijk opgebouwd vanuit de algemene reserve. De weerstandsratio kwalificeert als ruim voldoende.

De grootste door uw gemeente geïdentificeerde risico’s zijn:
- Investeringsfonds Cadzand heeft niet genoeg middelen om de openbare ruimte in te richten.
- De controle van bouwprojecten staat onder druk.
- De vraag naar jeugdhulpverlening neemt toe.

(x € 1 miljoen)	2022	2021	2020
Weerstandscapaciteit	20,7	17,0	16,8
Risico’s	15,1	14,6	14,0
Weerstandsratio	**1,4**	**1,2**	**1,2**

Weerstandsratio	Betekenis
>= 2.0	Uitstekend
1.4 < 2.0	Ruim voldoende
1.0 < 1.4	Voldoende
0.8 < 1.0	Matig
0.6 < 0.8	Onvoldoende
< 0.6	Ruim onvoldoende

Bevindingen interne beheersing

Bevindingen interne beheersing

Algemeen
Naar aanleiding van onze tussentijdse controle over 2022 hebben wij op 15 december jl. een boardletter uitgebracht. Onze doelstelling van deze controle is om een beeld te krijgen of de interne beheersingsomgeving en de daarin opgenomen maatregelen van interne controle toereikend zijn in het kader van onze opdracht tot de controle van de jaarrekening van uw gemeente. Dit beeld is in belangrijke mate bepalend voor onze risico-inschatting en hiermee voor de omvang en diepgang van onze werkzaamheden die wij bij de jaarrekeningcontrole moeten uitvoeren teneinde de gewenste zekerheid te verkrijgen dat de jaarrekening géén materiële fouten bevat. Uit onze risico-inschatting komt een aantal risicogebieden naar voren die een verhoogd risico met zich meebrengen op een materiële fout in uw jaarrekening. Dit betreffen de volgende risico's:

- rechtmatigheid van lasten in het kader van de Europese aanbestedingsregelgeving;
- het risico dat het management van de gemeente de procesafspraken kan doorbreken, hetgeen een standaard risico is vanuit onze beroepsregels. Als wij kijken naar de jaarrekening van de gemeente ziet dit eventuele risico niet specifiek toe op een onderdeel van de jaarrekening.
- Onterechte betalingen, danwel betalingen aan niet-rechthebbende waardoor de lasten Wmo, Participatiewet en inkopen ten onrechte zijn verantwoord, doordat bankrekeningnummers in de batchbetaling niet juist zijn.

Geautomatiseerde gegevensverwerking
Wij rapporteren onze bevindingen met betrekking tot de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking in dit verslag. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de accountantscontrole van de jaarrekening niet specifiek is gericht op de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking. De jaarrekeningcontrole heeft geen tekortkomingen in de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking aan het licht gebracht.

Fraude en naleving wet- en regelgeving
Het college is primair verantwoordelijk voor het voorkomen van fraude, het naleven van wet- en regelgeving en voor een cultuur van eerlijkheid en integriteit en dient zowel preventieve als repressieve beheersingsmaatregelen te nemen om de kans op fraude en overtreding van wet- en regelgeving zo veel mogelijk te beperken. De Raad is verantwoordelijk voor het toezicht op het college in de uitvoering van deze taken.

Voor het uitoefenen van deze verantwoordelijkheid maakt het management gebruik van diverse beheersingsmaatregelen, zoals interne richtlijnen en gedragscodes, controletechnische functiescheiding en periodieke rapportages over financiën.

Ten behoeve van onze jaarrekeningcontrole identificeren wij de risico's met betrekking tot fraude en overtreding van wet- en regelgeving en beoordelen wij de interne beheersingsmaatregelen die gericht zijn op het voorkomen en signaleren van (materiële) fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving. Voor zover relevant voor onze controle voeren wij gegevensgerichte controlewerkzaamheden uit. Onze controle is echter niet specifiek gericht op het signaleren van fraude en niet-naleving van wet- en regelgeving.

Wij hebben als onderdeel van de jaarrekeningcontrole 2022 uw inschatting inzake frauderisico's met betrekking tot uw organisatie besproken. Deze bespreking komt ook voort uit onze verplichte rapportage van de accountant over de uitkomsten van onze werkzaamheden met betrekking tot de ingeschatte frauderisico's in de controleverklaring.

Bevindingen interne beheersing

Fraudebeheersing en onze observaties
Om bestuurders en toezichthouders houvast te bieden heeft de NBA in februari 2022 de brochure “Frauderisicobeheersing” uitgebracht. Wij adviseren u om kennis te nemen van de 11 aanbevelingen die hierin zijn gedaan.

Onderzoek laat zien dat het grootste deel van de fraudegevallen door middel van een ‘tip’ aan het licht komt. Dit maakt het belang van een fraudemeldpunt en klokkenluidersregeling groot. In het kader van onze controle hebben wij geen bevindingen te melden met betrekking tot de naleving van wet- en regelgeving.

Wij hebben bij onze interim-controle geconstateerd dat u nog geen formeel proces heeft geïmplementeerd inzake het periodiek uitvoeren van een frauderisico-analyse maar dat u hiermee wel bezig bent. Hierdoor bent u op dit moment mogelijk niet in staat om fraude tijdig te detecteren dan wel te voorkomen. Wij adviseren u dan ook om het fraude risico-beheersingsproces af te ronden, te formaliseren en in te bedden in uw periodieke rapportage cyclus. Hierbij adviseren wij u ook om een ‘fraude response plan’ op te stellen, zodat u bij een vermoeden tot fraude bij uw organisatie tijdig kan anticiperen om mogelijke schade (financieel als reputatie) zo veel mogelijk te beperken.

In de paragraaf ‘Overige bevindingen’ geven wij een nadere toelichting over de verplichting om in onze controleverklaring te rapporteren over fraude.

Naleving wet- en regelgeving en overige
Wij informeren de gemeenteraad over illegale handelingen waarbij het hoger kader is betrokken en over fraude en illegale handelingen (of deze nu door het hoger kader of door andere werknemers zijn veroorzaakt) die een onjuistheid van materieel belang in de jaarrekening tot gevolg hebben. Gedurende de controle zijn geen significante punten gesignaleerd ten aanzien van feitelijke of vermoedelijke niet-nakoming van wet- en regelgeving, voor zover deze van belang worden geacht voor de mate waarin de gemeenteraad in staat is haar taken te vervullen.

Corruptie en omkopingsrisico’s
Uw gemeente maakt onderdeel uit van de overheidssector waarin corruptie vaker dan bij andere sectoren voorkomt. Dit komt onder andere omdat veel transacties met een relatief grote omvang plaatsvinden, de transparantie over marktprijzen niet in alle gevallen voldoende is om te beoordelen en frequent zaken gedaan wordt met andere corruptiegevoelige sectoren (vastgoed, constructie, infrastructuur et cetera). Hierdoor hebben wij dit als aandachtspunt in onze controle meegenomen.

Corruptie is een wereldwijd probleem waarbij het uw verantwoordelijkheid is om corruptie binnen uw gemeente te voorkomen. Onze beroepsregels zijn in de praktijkhandreiking “Corruptie, werkzaamheden van de accountant” verder aangescherpt, hetgeen tot aanvullende werkzaamheden heeft geleid.

Wij hebben de volgende werkzaamheden verricht om eventuele effecten van dit risico ten behoeve van onze controle van de jaarrekening te mitigeren:
- Detailcontrole op de inkopen en aanbestedingen om vast te stellen dat alle inkopen conform de geldende Europese aanbestedingsregels en de Aanbestedingswet 2012 zijn aanbesteed.
- Door middel van een steekproef vaststellen of voor alle inkopen welke in rekening zijn gebracht aan de gemeente ook een prestatie is geleverd door de tegenpartij.
- Door middel van een steekproef vaststellen of bij alle materiële grondaankopen en –verkopen door de gemeente vastgestelde procedures in materiële zin zijn gevolgd.
- Door middel van een steekproef vaststellen of alle verstrekte subsidies in overeenstemming met de geldende interne wet- en regelgeving zijn verstrekt.

Uit bovenstaande werkzaamheden zijn geen bevindingen voortgekomen.

Overige onderwerpen

Overige onderwerpen

Wet versterking decentrale rekenkamers
Met ingang van 1 januari 2023 treedt voor gemeenten en provincies de wet versterking decentrale rekenkamers in werking. Deze wet is op 31 mei jl. met een ruime meerderheid in de Tweede Kamer aangenomen en op 27 september jl. door de Eerste Kamer als hamerstuk aanvaard.

Zodra de wet in werking treedt per 1 januari 2023 behoudt een verordening die een rekenkamerfunctie regelt (en de benoemingen op die basis) gedurende een jaar haar rechtskracht, dus tot 1 januari 2024. Daarvoor is in de wet versterking decentrale rekenkamers overgangsrecht getroffen. Dit geeft de gemeenteraad gedurende een jaar de gelegenheid om op basis van de nieuwe wet een onafhankelijke rekenkamer (zelfstandig of gemeenschappelijk) in te stellen, de leden te benoemen en de oude verordening in te trekken. Uiterlijk op 1 januari 2024 zal dus in alle gemeenten een onafhankelijke rekenkamer moeten zijn ingesteld, inclusief de benoeming van leden.

Raadsleden die de rekenkamerfunctie uitoefenen, verliezen na intrekking van de verordening dan wel uiterlijk een jaar na de inwerkingtreding van het wetsvoorstel van rechtswege het lidmaatschap van de rekenkamerfunctie. Ook de externe commissieleden van de rekenkamerfunctie houden dan van rechtswege op lid van de rekenkamerfunctie te zijn. Zij kunnen dan -desgewenst- conform de wet voor 6 jaar benoemd worden in de onafhankelijke rekenkamer.

Sustainability
De Europese Unie heeft één doel, en dat is de gezondheid en het welzijn van de mens verbeteren, door Europa klimaatneutraal te maken en onze natuurlijke habitat te beschermen.

Met een pakket aan maatregelen, de actieplannen die voortvloeien uit de EU Green Deal, beoogt Europa een transitie naar een duurzame en klimaat-neutrale economie. Onder het motto ‘No one will be left behind’ raken deze maatregelen alle sectoren. Dit vereist integrale verankering van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming.

Europa vaart een andere koers: vrijblijvendheid is voorbij
Na ruim twee jaar werk en onderhandelingen heeft het Europese Parlement in november 2022 de Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) aangenomen en inmiddels is deze goedgekeurd door de Europese Raad. De CSRD-rapportage bevat ten minste de volgende informatie:

- Business model en de integratie van sustainability daarin.
- Borging van sustainability in bedrijfsvoering en besluitvorming.
- Strategie en langetermijndoelstellingen die bijdragen aan een duurzame en klimaat neutrale economie.
- Impact (positief en negatief) van uw organisatie op de maatschappij.
- Risico’s en kansen gerelateerd aan klimaatverandering voor uw business model en uw waardeketen.
- Zorgplicht waardeketen (o.a. mensenrechten en milieu-effecten).

De CSRD-rapportage verantwoording zijn vereist voor elke grote onderneming vanaf boekjaar 2025. De verwachting is dat deze richtlijnen niet verplicht zullen zijn voor lokale overheden. Op basis van een voortrekkersrol / voorbeeldfunctie van overheidsorganisatie inzake sustainability wordt echter wel verwacht dat er in de komende jaren steeds meer vrijwillig over dit onderwerp zal worden gerapporteerd. Wij adviseren u om dit onderwerp met uw raad te bespreken en de reikwijdte en informatieverschaffing inzake sustainability rapportage af te stemmen en uw registratie hierop voor te bereiden.

Overige onderwerpen

Publieke Managementletter ‘Scherp op fraude’
In december 2022 heeft de NBA de Publieke Managementletter ‘Scherp op fraude’ uitgebracht. Het voorkomen, opsporen en bestrijden van fraude in organisaties is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. In de PML ‘Scherp op Fraude’ staan vijf signalen, ieder voorzien van aanbevelingen voor de diverse spelers in de keten, zoals bestuurders, toezichthouders en accountants. Deze signalen zijn:

- Slecht voorbeeld doet slecht volgen.
- Frauderisicoanalyse door het bestuur of directie ontbreekt.
- Meldingen van misstanden verdienen aandacht.
- Fraude overvalt organisaties.
- De accountant is onvoldoende professioneel-kritisch.

De PML is daarmee ook voor u relevant en het is nuttig om hier kennis van te nemen. Fraude is en blijft een belangrijk onderwerp voor ondernemingen en voor onze controle. Op de website van de NBA is de PML te downloaden.
https://www.nba.nl/globalassets/documenten/bijlagen-nieuwsberichten/2022/scherp-op-fraude.pdf

Eerder verschenen PML’s zijn beschikbaar op: https://www.nba.nl/themas/kennis-delen-en-pml/publieke-managementletters/

Bijlagen

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken vóór 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
JenV A16	Bekostigingsregeling opvang ontheemden Oekraïne			
FIN B2	Regeling specifieke uitkering gemeentelijke hulp aan gedupeerden kinderopvangtoeslagproblematiek 2021			
BZK C55	Aanpak energiearmoede			
BZK C62	Regeling specifieke uitkering kwijtschelding gemeentelijke belastingen			
BZK C75B	Regiodeals 3e tranche (SiSa tussen medeoverheden)			
OCW D8	Onderwijsachterstandenbeleid 2019-2022 (OAB)			
OCW D14	Regeling specifieke uitkering inhalen COVID-19 gerelateerde onderwijsvertragingenonderwijsvertragingen			
SZW G2	Gebundelde uitkering op grond van artikel 69 Participatiewet_gemeentedeel 2022			
SZW G3	Besluit bijstandverlening zelfstandigen 2004 (uitsluitend kapitaalverstrekking)_gemeentedeel 2022			
SZW G4	Tijdelijke overbruggingsregeling zelfstandig ondernemers en de Tijdelijke regeling overbruggingsregeling (Tozo) _gemeentedeel 2022			Zie volgende pagina
SZW G10	Wet inburgering 2021_ gemeentedeel 2022			
SZW G12	Kwijtschelden publieke schulden SZW-domein hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire			
SZW G13	Regeling specifieke uitkering onderwijsroute			
VWS H4	Regeling specifieke uitkering stimulering sport			

Voorgenomen strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Voorgenomen strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken vóór 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout, onzekerheid of formele onrechtmatigheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
VWS H8	Regeling Sportakkoord 2020–2022			
VWS H12	Regeling specifieke uitkering lokale preventieakkoorden of preventieaanpakken			

Voorgenomen strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Voorgenomen strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage A – SiSa-bijlage (vervolg - Tozo)

Het is volgens de Nota verwachtingen accountantscontrole 2022 voorgeschreven dat wij de geconstateerde fouten en onzekerheden per regeling rapporteren door middel van onderstaande verplichte tabel. Deze tabel dient door uw gemeente samen met een aantal andere verplicht voorgeschreven verantwoordingsstukken vóór 15 juli 2023 elektronisch bij het CBS te worden aangeleverd.

Nummer	Specifieke uitkering	Fout of onzekerheid	Financiële omvang in euro's	Toelichting fout/onzekerheid
G4	Tozo 1_fundamentele rechtmatigheidseisen			
G4	Tozo 1_belangrijke rechtmatigheidseisen			
G4	Tozo 2			
G4	Tozo 3			
G4	Tozo 4			
G4	Tozo 5			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden schulden levensonderhoud in jaar T			
G4	Kwijtschelding schulden Tozo in het kader van de hersteloperatie kinderopvangtoeslagaffaire – gederfde baten die voortvloeien uit kwijtschelden van achterstallige betalingen op kapitaalverstrekking in jaar T			

Voorgenomen strekking controleverklaring rechtmatigheid:	Goedkeurend
Voorgenomen strekking controleverklaring getrouwheid:	Goedkeurend

Bijlage B – Ongecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel met ongecorrigeerde controleverschillen is verstrekt aan het college en is als bijlage bij de Bevestiging bij de jaarrekening gevoegd. Wij hebben de ongecorrigeerde verschillen met het college besproken. Wij zijn van mening dat verschillen zoveel mogelijk door het college moeten worden gecorrigeerd, echter wij kunnen instemmen met de overwegingen van het college om deze verschillen niet te corrigeren, aangezien deze bedragen niet materieel zijn voor het inzicht van de jaarrekening. De geconstateerde fouten ten aanzien van getrouwheid en rechtmatigheid en onzekerheden zijn lager dan de door u vastgestelde controletolerantie van 1% respectievelijk 3% van de totale lasten.
Positieve bedragen hebben een positief effect op het resultaat, een bedrag met een min ervoor heeft een negatief effect op het resultaat. Rechtmatigheidsfouten kunnen niet gesaldeerd worden.

Fouten	**Getrouwheid**				**Rechtmatigheid**
Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	**Activa**	**Passiva**	**Eigen vermogen**	**Baten & lasten**	
Onrechtmatigheden EU-aanbestedingen	0	0	0	0	420
Terugbetalingsverplichting Tozo	0	- 133	133 V	133 V	133
Voorziening sociaal domein	- 90	0	90 V	90 V	90
Volledigheid schulden	+ 62	+ 136	74 N	74 N	74
Totaal ongecorrigeerde controleverschillen	**- 28**	**+ 3**	**149 V**	**149 V**	**727**
Effect niet gecorrigeerde controleverschillen voorgaand boekjaar	0	0	0	12 V	0
Totaal	**- 28**	**+ 3**	**149 V**	**149 V**	**727**

Onzekerheden	**Getrouwheid**				**Rechtmatigheid**
Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	**Activa**	**Passiva**	**Eigen vermogen**	**Baten & lasten**	
Afrekening Wmo met zorgaanbieders zonder controleverklaring bij de productieverantwoording	0	0	0	315	315
Totaal	**0**	**0**	**0**	**315**	**315**

Bijlage C – Gecorrigeerde controleverschillen

De hieronder opgenomen tabel bevat alle afzonderlijk geïdentificeerde en gecorrigeerde controleverschillen boven de door ons gehanteerde rapporteringstolerantie van € 48.900.

Fouten	**Getrouwheid**				**Rechtmatigheid**
Aard van de controleverschillen (x € 1.000)	**Activa**	**Passiva**	**Eigen vermogen**	**Baten & lasten**	
Bommenregeling 2022	+ 665	+ 550	115 V	115 V	115
Gewenningsbijdrage	0	- 136	136 V	136 V	136
Vooruitbetaalde kosten	- 132	- 132	0	0	0
Voorziening spaarverlof	0	+ 63	63 N	63 N	63
Vordering SiSa-regeling A16	+ 2.208	0	2.208 V	2.208 V	2.208
Diverse balansspecificaties	+ 254	+ 254	0	0	0
Terugbetalingsverplichting Tozo	0	- 133	133 V	133 V	133
Bijdrage aan gemeente Veere inzake Zandfonds	+ 231	0	231 V	231 V	231
Overschreden investeringskredieten	0	0	0	0	331
Totaal gecorrigeerde controleverschillen	**+ 3.226**	**+ 466**	**2.760 V**	**2.760 V**	**3.217**

Bijlage D – Controleaanpak

Controleaanpak en uitvoering
Wij voeren onze controle uit met een mix van systeem- en gegevensgerichte werkzaamheden en een mix van vaste teamleden en ingeschakelde experts. Daarnaast beschikken wij als organisatie over verschillende kwaliteitsborgings-maatregelen. Dit geheel tezamen leidt tot een kwalitatief goede controle. In ons controleplan en dit verslag is voor elk bijzonder aandachtsgebied in onze controle terug te lezen wat de kernpunten in onze controle zijn geweest die hebben bijgedragen aan de kwaliteit in onze controle. Daarnaast gaan wij in de volgende paragrafen van deze bijlage nog nader in op de samenwerking met de andere accountants en de ingeschakelde experts.

Onze controleaanpak is onder andere gericht op het in kaart brengen van de voor de jaarrekening van belang zijnde risico's. Op basis van onze gesprekken met het management over de belangrijke financiële en operationele ontwikkelingen is een aantal punten met een verhoogd risico voor de jaarrekening 2022 onderkend, deze zijn weergegeven op pagina 9 van dit verslag.

Samenwerking met interne accountantsdienst/andere accountants
Voor de jaarrekening van de gemeente Sluis maken wij gebruik van diverse verbonden partijen, gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties. Er zijn geen verbonden partijen, gemeenschappelijke regelingen en uitvoeringsorganisaties welke van significant belang zijn voor onze controle, waardoor wij geen review hebben uitgevoerd bij de accountants van deze organisaties.

Inschakeling van interne / externe deskundigen
Wij hebben in het kader van onze controle geen gebruik gemaakt van de werkzaamheden van interne deskundigen.

Bijlage E – Onafhankelijkheid

Bevestiging van onze onafhankelijkheid
Op grond van dit verslag zijn wij van mening dat wij in relatie tot uw organisatie, in overeenstemming met de Verordening inzake de onafhankelijkheid van accountants bij assurance-opdrachten (ViO) en artikel 24a van de Wet toezicht accountantsorganisaties (Wta), onafhankelijk hebben gefunctioneerd en dat de objectiviteit van onze oordeelsvorming in het afgelopen jaar niet is aangetast.

Kwaliteitsborging
Baker Tilly heeft diverse organisatorische maatregelen getroffen om haar onafhankelijkheid en die van haar medewerkers te waarborgen. Deze maatregelen omvatten onder meer:

- Jaarlijkse bevestiging van onafhankelijkheid door partners, professionals en ondersteunende stafdiensten.
- Cliënt- en opdrachtacceptatieprocedures, waaronder een beoordeling of er sprake is van mogelijk conflicterende diensten.
- In- en extern kwaliteitsonderzoek.
- Twee registeraccountants betrokken bij wettelijke controleopdrachten.
- Reviews door partners die niet betrokken zijn bij de opdracht ter waarborging van een deugdelijk / deskundig oordeel.

Op deze controleopdracht zijn geen specifieke maatregelen getroffen om onze onafhankelijkheid te waarborgen.

Schriftelijke bevestigingen
Wij hebben aan het management schriftelijke bevestigingen gevraagd in het kader van onze controle. Deze bevestigingen hebben betrekking op de verantwoordelijkheid van het management voor het opstellen van de jaarrekening, voor het volledig verantwoorden van transacties en voor het aan ons verschaffen van alle relevante informatie. Daarnaast hebben wij niet om specifieke schriftelijke bevestigingen verzocht.

Wij hebben de schriftelijke bevestigingen van het management verkregen.

Bijlage F – Urenbesteding

Opbouw en inzet controleteam
Het controleteam heeft ongeveer 1.100 uur aan de controle besteed. Het verwachte aantal te besteden uren was 880. In de onderstaande tabel zijn deze uren uitgesplitst naar functieniveaus binnen het team.

Overzicht bestede uren	Budget	Werkelijk
Partner	45	45
Manager	110	160
Overige teamleden	725	895
Totaal	880	1.100

De werkelijke urenbesteding is hoger dan gebudgetteerd. Dit komt onder andere als gevolg van:

- een hoger aantal te controleren SiSa-regelingen
- additionele controlewerkzaamheden in het kader van specifieke regelingen zoals de energietoeslag en leefgeld voor Oekraïners
- wijzigingen in controlestandaard 315 hetgeen een belangrijke invloed heeft op de controle
- de kwaliteit van de oplevering als geheel binnen de gemeente
- de omvang van het aantal geconstateerde controleverschillen
- wijzigingen ten aanzien van de rapportering van fraude en continuïteit in de controleverklaring en bijbehorende controlewerkzaamheden

Wij hebben u hierover reeds in een eerder stadium geïnformeerd. Deze teamopbouw en de inzet van het team heeft geleid tot een kwalitatief goede controle.

Contactgegevens

drs. A.R.M. (Rutger) Peelen RA
Partner
r.peelen@bakertilly.nl

D. (Dennis) Eijke MSc RA
Senior Manager
d.eijke@bakertilly.nl

Kantoorgegevens:
Baker Tilly (Netherlands) N.V.
Stationspark 8b
Postbus 85
4462 DZ GOES
0113 – 242 000